

Natuurwetgeving geen belemmering voor stedelijke ontwikkeling

Modderkruipers kun je ook verhuizen

Modderkruipers, rugstreeppadden, dassen en zandhagedissen vallen onder de bescherming van de Nederlandse Flora- en faunawet. Deze wet – die ook de bescherming van soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn regelt – heeft grote gevolgen voor gemeenten en andere overheden. Alterra kan de diverse partijen hierin ondersteunen via een quickscan van natuurwaarden, een effectstudie of eventueel voorstellen voor mitigerende of compenserende maatregelen.

Modderkruiper, beschermd door de Flora- en faunawet.

De Nederlandse Flora- en faunawet is sinds 1 april 2002 van kracht. Het woud van regelingen en besluiten heeft tot doel het voortbestaan te verzekeren van soorten planten, zoogdieren, vogels en amfibieën, maar ook van sommige dagvlinders of zelfs mieren. Iedereen – van projectontwikkelaar tot natuurbeschermingsorganisatie en overheid – moet hiermee rekening houden. Zo moeten alle geplande ingrepen of bestemmingsplannen aan de verbodsbepalingen van deze wet worden getoetst voordat werkzaamheden beginnen. De onder de Flora- en faunawet beschermde soorten mogen niet worden verstoord of gedood en hun leefgebieden mogen niet worden vernietigd. Als dit gevaar bestaat en het door aanpassing van de plannen niet te voorkomen is, wordt een ontheffingsaanvraag ingediend bij de dienst LASER van het ministerie van LNV. Er wordt getoetst of de ruimtelijke ingreep gevolgen heeft voor de instandhouding van de soort. Op basis daarvan wordt al dan niet een ontheffing verleend. En hoewel één veldmuis al snel wordt verstoord, moet de ingreep desastreus zijn voordat die effect heeft op de instandhouding van de veldmuis als soort. Voor streng beschermde soorten (Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten) kan dit eerder gelden. Daarom bestaan er twee extra ontheffingscriteria: er is voor de ingreep geen andere bevredigende oplossing en er is sprake van zogenoemde dwingende redenen van groot openbaar belang.

Zijn de beschermde soorten hiermee 'onzichtbare vijanden'? Alterra-onderzoeker drs. Mirjam Broekmeyer: 'Voor de partijen die betrokken zijn bij de ruimtelijke planvorming kunnen beschermde soorten een belemmering zijn. Maar alleen als er sinds het begin van de planvorming geen rekening mee is gehouden. Het voorkomen van soorten vormt vrijwel nooit een belemmering. In ons onderzoek naar verleende ontheffingen blijkt dat weigering alleen op formele en niet op inhoudelijke gronden plaatsvond. Wij pleiten ervoor al bij de locatiekeuze voor stedelijke ontwikkelingen en het opstellen van een gebiedsplan met de natuurwetgeving rekening te houden en niet pas aan het eind van het proces. In plaats van dat natuur dan een belemmering is, kan zij het project juist aanvullen. Door bovendien tijdig in eventuele compensatiegebieden te voorzien, hebben die meer tijd om zich tot goede natuurgebieden te ontwikkelen, wat voor de te compenseren soorten vaak noodzakelijk is.'

Vertraging

In de praktijk leidt de Flora- en faunawet tot vertraging als er niet vooraf rekening mee wordt gehouden. Dat gebeurde bijvoorbeeld bij de bouw van de woonwijk Onderdijks in de gemeente Kampen. Alterra-onderzoeker ir. René Henkens: 'De bouw werd een jaar stilgelegd omdat, als gevolg van de invoering van de wet, alsnog een natuurtoets moest worden uitgevoerd. Na grondige inventarisatie troffen wij hier onder andere kerkuilen en weidevogels aan, maar ook beschermde vissoorten, zoals bittervoorns en grote en kleine modderkruipers. Er was geen alternatieve locatie voor de woonwijk en daarom hebben wij de gemeente bij het proces van de ontheffingsaanvraag ondersteund. Nadat de ontheffing werd verleend, heeft een van onze soortspecialisten in samenwerking met de aannemer en de gemeente compenserende maatregelen voor de vissen gerealiseerd.' Alterra-onderzoeker Fabrice Ottburg: 'Voor deze vissoorten moest een nieuwe habitat worden gecreëerd. Hiervoor werden binnen het plangebied sloten geschikt gemaakt. Ze zijn verbreed en plaatselijk verdiept; de slootbodem bleef intact. Behalve de vissen werden ook de water- en oeverplanten naar de nieuwe sloot overgebracht. En om het geheel een natuurlijker aanzien te geven, werd een oeverstructuur met reliëf

Op zoek naar modderkruipers.

Sloten werden verbreed en plaatselijk verdiept.

gemaakt. De oude sloten werden afgedamd en leeggepompt. De bagger is met een graafmachine op het land verspreid en op dieren doorzocht. Zo zijn uiteindelijk 695 grote modderkruipers overgezet naar het nieuwe leefgebied. Idealiter zouden de nieuwe sloten minstens één jaar voor overplaatsing van de vissen gereed moeten zijn. Om ze beschutting te bieden, werden in dit geval wilgentakken in de ondiepe oeverzones aangebracht. Zo zijn de vissen minder zichtbaar voor bijvoorbeeld reigers en heeft voortplanting in het eerste jaar meer kans van slagen.'

Controleren en evalueren

Als alle compensatiemaatregelen zijn getroffen, blijft Alterra betrokken bij de projecten. Zo wordt na een halfjaar gekeken of de vegetatie zich goed ontwikkelt en na een langere periode wordt de populatie-

stand geëvalueerd. Broekmeyer: 'Kampen is slechts één voorbeeld van een project waarbij Alterra bij de naleving van de Flora- en faunawet betrokken was. Er zijn veel meer stedelijke ontwikkelingen te noemen. We maken momenteel een handleiding voor de integratie van het natuurbeschermingsrecht in de ruimtelijke planvorming van lokale overheden en pro-actieve anticipatie op waardevolle natuur en beschermde soorten. Zo hebben gemeenten voldoende informatie en kan Alterra maatwerk leveren.' ■

Meer informatie vindt u in de brochure 'Stadsontwikkeling en de Flora- en faunawet'. Gratis verkrijgbaar bij het team Communicatie (info@alterra.wur.nl).